

Fræðslufundur: BA/BS-ritgerðir fyrstu skref

Rannveig Sverrisdóttir

rannsve@hi.is

Ritver Hugvísindasviðs

- Ritver Hugvísindasviðs veitir öllum nemendum HÍ aðstoð við stórar og smáar ritsmíðar (ritgerðir, námskeiðsverkefni, skýrslur, lokaverkefni o.s.frv.).
- Allir nemendur Háskóla Íslands geta pantað viðtalsfund sér að kostnaðarlausu.
- Ritverðir veita aðstoð við efnisafmörkun, rannsóknarspurningu, uppbyggingu, mál og stíl, heimildamat, heimildatilvísanir, frágang, útlit og fleira
- Ritverið er í Þjóðarbókhöfðu og stofu 005 í kjallara Nýja-Garðs
- Nánari upplýsingar á vefir.hi.is/ritverhugvisindasvids og á Facebook-síðu ritversins

Spurningar

- Hverjar eru reglurnar?
- Hverjar eru kröfurnar?
- Um hvað á að skrifa?
- Hvað á leiðbeinandi að gera?
- Hvernig á að finna heimildir?
- Hvaða heimildir má nota?
- Hvernig á að skipuleggja skrifin?

Reglur

- Misjafnt eftir sviðum og deildum hversu rækilegar reglur eru.
- Á heimasíðu hvers sviðs er valmöguleikinn „fyrir nemendur“ þar sem jafnan má finna einhverjar upplýsingar um lokaritgerðir.
- Sum svið eða deildir hafa strangari reglur en önnur.
- Finnið þær upplýsingar sem til eru fyrir ykkar deild.

Lengd

- Almennt má miðla við að 10 eininga ritgerð sé ekki lengri en 30 bls. eða um 8-10.000 orð
- Misjafnt eftir deildum/leiðbeinendum hve strangt er tekið á lengdarviðmiði.
- Ritgerðir sem eru lengri en viðmið eru ekki ávísun á hærri einkunn.
- Ritgerðarskrif krefjast alltaf afmörkunar og ögunar – að virða lengdarmörk er til marks um öguð vinnubrögð.

Kröfur

- Alla jafna þurfa lokaritgerðir á grunnstigi ekki að birta nýjar hugmyndir eða kenningar.
- Ritgerðir nemenda eru því oft endursagnir á hugmyndum annarra.
- Hins vegar þurfa nemendur að sýna að þeir geti unnið úr efninu á skipulegan hátt og greint aðalatriði frá aukaatriðum.
- Í lokaritgerðum er þó algengt að nemendur afli nýrra, óbirtra gagna (t.d. úr spurningakönnun eða viðtölum).

Kröfur

- Ritgerðirnar eru próf í fræðilegum vinnubrögðum.
- Ritgerðirnar eiga líka að sýna hæfni nemenda til sjálfstæðra vinnubragða.
- Þetta á við um:
 - meðferð, val og notkun heimilda
 - skipulag og byggingu efnisins
 - málfar og frágang

Val á efni

- Ein algengustu mistökin í öllum ritgerðarskrifum eru að velja of vítt efni.
- 30 blaðsíður eru fljótar að fyllast ef efni er vítt; því víðara efni, því fleiri heimildir þarf að lesa og vitna til.
- Algengt að efnið þrengist smám saman þegar líður á vinnu.

Efnisafmörkun

- Það er betra að kafa djúpt í afmarkað efni en fara hratt yfir stórt svið. Það eykur líkurnar á því að ritgerðin verði markviss.
- Það má ekki vera tilviljanakennt hvað er tekið með og hverju er sleppt í ritgerð því ritgerð verður að mynda eina heild.

Rannsóknarspurning

- Besta leiðin við að afmarka ritgerðarefni er að setja fram rannsóknarspurningu (eða jafnvel rannsóknarspurningar).
- Ritgerðin snýst þá um að svara spurningunni og færa rök fyrir svarinu.
- Öllu sem ekki snertir spurninguna er þá einfaldlega sleppt og allir útúrðúrar í lágmarki.

Leiðbeinandi

- Í upphafi velur nemandi (eða er úthlutað) leiðbeinanda við viðkomandi deild.
- Leiðbeinendur eru jafn misjafnir og þeir eru margir.
- Í upphafi er best að bæði nemandi og leiðbeinandi séu sammála um efnisval og verkáætlun.

- Best er að velja dagsetningar fyrir skil á uppkasti svo að leiðbeinandi geri sér grein fyrir framvindunni. (Sjá t.d. verklagsreglur hjá sumum deildum Félagsvísindasviðs.)
 - Leiðbeinanda ber ekki skylda til að:
 - prófarkalesa ritgerð og leiðréttu málfar
 - velja heimildir (þó má ætlast til ábendinga)
 - gera beinagrind að ritgerð
 - hitta nemendur oftast en 3-4 sinnum yfir önn
- ...þótt sumir geri þetta allt saman og meira til.

- Ef nemandi og leiðbeinandi hafa komið sér saman um dagsetningar á skilum uppkasta er mikilvægt að **báðir** virði þau tímamörk.
- Nemandi sem ekki skilar á réttum tíma getur ekki ætlast til að leiðbeinandi raski sinni dagskrá og setji hans verkefni í forgang.
- Að sama skapi á nemandi ekki að þurfa að bíða óhóflega lengi eftir viðbrögðum ef tímaáætlun stenst.

Að hefjast handa

- Oft fer ekki minni tími í undirbúning ritsmíðar en skrifin sjálf – undirbúningstímann má því ekki vanmeta.
- Þegar efni hefur verið valið þarf að kanna stöðu þekkingar.
- Mikilvægt **að kunna** að leita að heimildum.
- T.d. hægt að sækja námskeið í heimildaleit hjá Landsbókasafni

Heimildaleit

1. Leitar.is, Gegnir.is og Google Scholar eru mjög öflugir gagnagrunnar.
2. Finnið það nýjasta um efnið og lesið heimildaskrá þeirrar heimildar.
3. Skannið efni heimildanna – stundum er auðvelt að sjá í fljótu bragði hvort heimild henti.

Val á heimildm

- Ekki er þörf á að lúslesa allar heimildir sem tengjast viðfangsefninu
 - Lesa efnisyfirlit
 - Skimun
 - Hvaða upplýsingar vantar? – semja spurningar
 - Lesa vel það sem mun nýtast
- Í glósum er best að skrá nákvæmlega heimild og blaðsíðutal ef tilefni er til þess að kanna heimild betur.
- Notið það sem er nauðsynlegt og sleppið öðru
 - það gæti þó komið að gagni síðar; ekki sjá á eftir tímanum sem fer í heimildavinnu

Fræðilegar heimildir

- Notið ritrýndar heimildir eins og kostur er.
- Hvað er ritrýni?
 - Verk höfundar hefur verið lesið yfir af ritstjóra og öðrum fræðimönnum, yfirleitt einum eða tveimur, sem eru sérfróðir um efnið.
- Hvað er ritrýnt?
 - flestar bækur sem gefnar eru út af háskólaforlögum
 - greinar í fræðilegum tímaritum
 - misjafnt hve mikil vinna er lögð í ritrýni því sum tímarit eru hærrí virðingarstiganum en önnur

Mat á heimildum

- Í ritgerðum nemenda er mjög algengt að heimildir séu notaðar gagnrýnislaust.
- Allar heimildir verður að meta, alveg sama hvers eðlis þær eru.
 - Einfaldast að kanna hvort vinnubrögð höfundarins standist helstu kröfur um heimildanotkun og heimildatilvitnanir.
 - Að mótmæla fræðimanni krefst góðs rökstuðnings, t.d. með dæmum.
 - Sé ágreiningur milli fræðimanna verður að skoða þær röksemdir sem þeir hafa fram að færa.

Efnisgrind

- Ef þið hafið valið efni, búið til rannsóknarspurningu og kynnt ykkur heimildir ætti að vera auðveldara að búa til efnisgrind.
- Góð efnisgrind er nauðsynleg öllum ritgerðum
 - Hvað er mikilvægt og hverju má sleppa?
 - Hvernig verða kaflarnir uppbyggðir og hvar þarf undirkafla?
 - Grindin auðveldar flæði
 - Út frá beinagrindinni semjum við uppkast

- Með efnisgrind er ritgerðin bútuð niður í einingar og þannig viðráðanlegri, hver eining fær sinn tíma.
- Hver eining er þá áfangi á leið að lokatakmarkinu og þá eru minni líkur á að þið miklið verkið fyrir ykkur
- Efnisgrindin er þó ekki meitluð í stein og þarf að vera í stöðugri endurskoðun eftir því sem líður á vinnuna.

Að skrifa

- Best er að skrifa fyrstu setningarnar snemma, jafnvel þó líklegt sé að þær þurfi að endurskrifa síðar.
- Ekki láta ykkur þykja of vænt um einstakar setningar; verið óhrædd að stroka setningar út ef þær þjóna ekki lengur heildinni.
- Vinnið jafnt og þétt að ritgerðinni eins og hún sé námskeið með reglulegum heimaverkefnum.

Stíflur og veggir

- Oft er eins og ómögulegt sé að halda áfram, næsta setning einfaldlega kemur ekki.
- Takið ykkur hlé, gefið verkinu rými, lesið eitthvað sem getur veitt ykkur innblástur og prófið að koma aftur að verkinu.
- Lesið reglulega yfir eigin skrif, það eykur líkurnar á að koma auga á göt í umfjöllun.

Aðstoð

- Nýtið þá aðstoð sem gefst – ræðið við aðra í sömu stöðu.
- Í ritverinu er t.d. hægt að fá aðstoð við öll þau atriði minnst hefur verið á hér.
- Þar er einnig hægt að fá aðstoð með hvers kyns tæknileg atriði eins og uppsetningu og sniðmát.
- Á heimasíðu ritversins er hægt að panta tíma þegar hentar.
- Á heimasíðunni sjálfri má einnig finna ýmsar ábendingar og hjálpargögn.